

www.ketab.ir

تفسیر هدی

سرشناسه : نمازی، عبدالنبی، ۱۳۲۷ -

عنوان و نام پدیدآور : تفسیر هدی / مولف عبدالنبی نمازی.

مشخصات نشر : کاشان: محتشم، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : ۴۸۷ ص.

شابک : ۱۱۰۰۰۰ ریال: ۸-۶۷-۶۸۱۷-۹۶۴-۹۷۸

موضوع : تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴

رده بندی کنگره : ۱۳۹۰ ت ۸۳ ن / BP۹۸

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۱۷۹

شماره کتابشناسی ملی : ۲۵۵۶۹۶۳

پست الکترونیک: Mohtasham.pub@gmail.com



تفسیر هدی

مولف: حضرت آیت الله حاج شیخ عبدالنبی نمازی

ناشر: انتشارات محتشم

چاپ و صحافی: دفتر تبلیغات اسلامی قم

طرح جلد: دیدگرافیک

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۰

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۱۰۰۰۰ ریال

نشانی: کاشان - صندوق پستی ۸۷۱۳۵/۱۵۳۶

تلفن: ۵۵۵۲۵۷۵ - ۰۳۶۱

فهرست موضوعات

۱۹..... سخن نویسندہ

سورۂ حمد

۲۷..... پیش نوشتار

۲۷..... ویژگی‌های قرآن کریم

۲۷..... ا. قرآن در نگاه قرآن

۳۱..... ب. قرآن در نگاه روایات

۴۲..... نمونه‌ای از هدایت قرآن

۴۶..... سورۂ حمد از دیدگاه قرآن و روایات عترت علیهم‌السلام

۴۸..... نام‌های سورہ

۴۸..... مکان نزول

۴۹..... شمار آیات

۴۹..... پاداش تلاوت

۵۰..... حکمت نزول

آیۃ (۱)

۵۱..... چکیده

۵۲..... واژه‌شناسی

۵۵..... تفسیر

۵۵..... استعانت فقیر محض از بی‌نیاز مطلق



۵۹.....	معنای رحمت الهی.....
۵۹.....	رحمت، خاستگاه آفرینش.....
۶۱.....	درجات رحمت.....
۶۳.....	تفاوت رحمان با رحیم.....
۶۶.....	راز تقدّم «رحمان» بر «رحیم».....
۶۷.....	آیه در آینه روایت.....
۶۷.....	۱. بسم الله.....
۶۹.....	۲. الرحمن الرحیم.....

آیه (۲)

۷۱.....	چکیده.....
۷۲.....	واژه‌شناسی.....
۷۵.....	تفسیر.....
۷۵.....	﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ کلید فهم سوره.....
۷۶.....	ادله اختصاص حمد به الله.....
۷۶.....	۱. برهان یکم به استناد واژه «الله».....
۷۷.....	۲. برهان دوم به استناد واژه «رَبِّ الْعَالَمِينَ».....
۷۹.....	یاد کرد برهانی حمد در قرآن.....
۸۱.....	کاربست‌های ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ در قرآن.....
۸۲.....	جلب رحمت با خواندن «رب».....
۸۳.....	عوالم گوناگون هستی.....
۸۴.....	عالم انسانی.....
۸۴.....	عوالم دور از دسترس.....
۸۹.....	آیه در آینه روایت.....
۸۹.....	۱. الحمد لله.....
۹۲.....	۲. رَبِّ الْعَالَمِينَ.....

آیه (۳)

آیه (۴)

۹۹.....	چکیده.....
---------	------------

۹۹.....	واژه‌شناسی
۱۰۰.....	تفسیر
۱۰۰.....	مالک قیامت و جزا
۱۰۲.....	اهمیت باور معاد
۱۰۲.....	یاد کرد قرآن از قیامت
۱۰۴.....	ظهور مالکیت خداوند در قیامت
۱۰۴.....	ملک و ملکوت به دست حضرت حق
۱۰۵.....	آیه در آینه روایت
۱۰۵.....	مالک يوم الدين

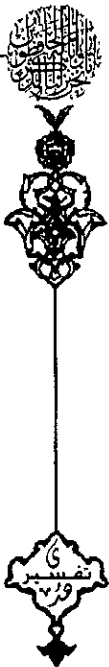
آیه (۵)

۱۰۷.....	چکیده
۱۰۷.....	واژه‌شناسی
۱۰۸.....	تفسیر
۱۰۸.....	اختصاص عبادت به ذات واجب‌الوجود
۱۰۹.....	اخلاص در عبادت
۱۱۰.....	دشواری دستیافتن به اخلاص
۱۱۲.....	توحید در عبادت در قرآن
۱۱۴.....	اختصاص استعانت به خدا
۱۱۵.....	استعانت از اسباب و وسایل
۱۱۶.....	آیه در آینه روایت
۱۱۶.....	۱. ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾
۱۱۷.....	۲. ﴿إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

آیه (۶)

۱۱۹.....	چکیده
۱۲۰.....	واژه‌شناسی
۱۲۰.....	تفسیر
۱۲۰.....	هدایت الهی
۱۲۱.....	اختصاص هدایت به خدا





۱۲۲.....	شناسایی صراط مستقیم.....
۱۲۴.....	درخواست ماندگاری در صراط مستقیم.....
۱۲۴.....	هدایت عام (تکوینی و تشریعی) و هدایت خاص.....
۱۲۶.....	آیه در آینه روایت.....
۱۲۶.....	۱. اهدانا.....
۱۲۷.....	۲. الصراط المستقیم.....

آیه (۷)

۱۳۱.....	چکیده.....
۱۳۲.....	واژه‌شناسی.....
۱۳۲.....	تفسیر.....
۱۳۲.....	رهروان صراط مستقیم.....
۱۳۳.....	ضلالت و مصادیق آن.....
۱۳۴.....	غضب شدگان.....
۱۳۵.....	گمراهان.....
۱۳۶.....	آیه در آینه روایت.....
۱۳۶.....	۱. صراط الذین انعمت علیهم.....
۱۳۸.....	۲. غیر المغضوب علیهم.....
۱۳۹.....	۳. ولا الضالین.....
۱۴۱.....	چکیده معارف سوره «حمد».....

سوره بقره

۱۴۷.....	بیش‌نوشتار.....
۱۴۷.....	۱. نام و اوصاف سوره.....
۱۴۷.....	۲. زمان و مکان نزول.....
۱۴۹.....	۳. شمار آیات.....
۱۴۹.....	۴. محتوای جامع سوره.....
۱۵۰.....	۵. پاداش تلاوت.....

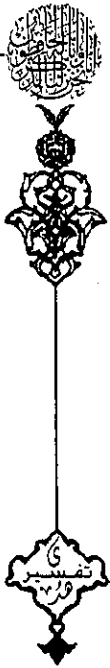
آیات (۱-۲)

۱۵۳.....	چکیده.....
----------	------------

۱۵۴.....	واژه‌شناسی
۱۵۶.....	تفسیر
۱۵۶.....	نکاتی درباره حروف مقطعه
۱۵۶.....	۱. برخی از ویژگی‌های حروف مقطعه
۱۵۸.....	۲. معنای حروف مقطعه
۱۶۰.....	۳. معنای «الم»
۱۶۱.....	عظمت قرآن کریم
۱۶۳.....	یگانه کتاب جامع و کامل الهی
۱۶۴.....	تردید بردار نبودن قرآن
۱۶۵.....	اقسام هدایت
۱۶۵.....	أ. هدایت تکوینی
۱۶۸.....	ب. هدایت تشریفی
۱۷۰.....	هدایت قرآن ویژه پارسایان
۱۷۲.....	مراتب تقوا
۱۷۲.....	۱. تقوای اعتقادی
۱۷۳.....	۲. تقوای عبادی
۱۷۳.....	۳. تقوای برین
۱۷۴.....	آیه در آینه روایت
۱۷۴.....	۱. الم
۱۷۵.....	۲. هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ

آیه (۳)

۱۷۷.....	چکیده
۱۷۸.....	واژه‌شناسی
۱۸۲.....	تفسیر
۱۸۲.....	نشانه‌های پارسایان
۱۸۳.....	۱. ایمان به غیب
۱۸۴.....	احتمالات درباره «باء» در «بَالْغَيْبِ»
۱۸۴.....	۱. ظرفیت



۲. سببیت ۱۸۴
۳. صله و تعدیه ۱۸۵
- ایمان و اسلام در قرآن ۱۸۵
۲. اقامه نماز (ارتباط با خدا) ۱۸۷
- نماز و اقامه آن در قرآن ۱۸۹
۱. وجوب نماز ۱۹۰
۲. نماز و امر به معروف ۱۹۰
۳. برترین برنامه حاکمان دینی ۱۹۰
۴. نماز از اوصاف مصلحان ۱۹۰
۵. نماز و قرآن ۱۹۱
۶. نماز و مشورت ۱۹۱
۷. نماز و راسخان در علم ۱۹۱
۸. تأثیر نماز در خانواده ۱۹۱
۹. خضوع و خشوع در نماز ۱۹۱
۱۰. محافظت بر نمازها ۱۹۲
۱۱. سهل انگاری در نماز ۱۹۲
۱۲. نتیجه ترک و ضایع کردن نماز ۱۹۲
- اسرار و آثار نماز ۱۹۳
- نماز پیامبران گذشته ۱۹۴
۱. حضرت ابرهیم ۱۹۴
۲. حضرت موسای کلیم ۱۹۴
۳. حضرت عیسی مسیح و نماز ۱۹۴
۴. حضرت اسماعیل ۱۹۴
۵. لقمان و نماز ۱۹۵
۶. دیگر پیامبران و نماز ۱۹۵
- اهمیت نماز در روایات ۱۹۵
۱. خشوع در نماز ۱۹۵
۲. محافظت بر نماز ۱۹۶
۳. دوری از کسالت و سستی در نماز ۱۹۶

۱۹۷.....	۳. انفاق، پیوندساز انسان با دیگران.....
۱۹۹.....	عناصر محوری انفاق.....
۲۱۰.....	اقسام رزق.....
۲۱۴.....	آیه در آینه روایت.....
۲۱۴.....	۱. یُؤْمِنُونَ.....
۲۱۵.....	۲. بِالْغَيْبِ.....
۲۱۶.....	۳. وَتُؤْمِنُونَ الصَّلَاةَ.....
۲۱۷.....	۳. وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ.....

آیه (۴)

۲۱۹.....	چکیده.....
۲۲۱.....	واژه‌شناسی.....
۲۲۲.....	تفسیر.....
۲۲۲.....	ایمان پارسایان به وحی.....
۲۲۳.....	نزول تجلی گونه قرآن.....
۲۲۵.....	یقین پرهیزکاران به آخرت (قیامت).....
۲۲۷.....	پیوند نبوت و معاد.....
۲۲۹.....	شناخت یقین.....
۲۳۰.....	مراتب یقین پارسایان.....
۲۳۳.....	اهمیت یقین.....
۲۳۸.....	یقین، سرمایه‌ای گرانبها.....
۲۴۵.....	نشانه‌های یقین و اهل آن.....
۲۴۶.....	۱. توکل و خداباوری.....
۲۴۹.....	۲. برگزیدن خشنودی خدا.....
۲۵۰.....	۳. سرزنش نکردن دیگران.....
۲۵۳.....	۴. بهره‌مندی از آسایش و آرامش.....
۲۵۴.....	۵. از خدا دانستن همه سود و زیان‌ها.....
۲۶۰.....	۶. ایمان به تحقق خواسته‌های الهی.....
۲۶۵.....	نقش یقین در سیاست.....





۲۶۷	آیه در آینه روایت
۲۶۷	۱. الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ
۲۶۸	۲. وَالْآخِرَةُ هُمْ يُوَفِّيهِمْ

آیه (۵)

۲۶۹	چکیده
۲۶۹	واژه‌شناسی
۲۷۰	تفسیر
۲۷۰	هدایت ویژه الهی
۲۷۲	از خدا بودن هرگونه هدایت‌ها
۲۷۲	زاهدکارهای رستگاری
۲۷۲	۱. تقوای الهی
۲۷۳	۲. یاد خدا و نعمت‌های الهی
۲۷۳	۳. نیکوکاری
۲۷۴	۴. امر به معروف و نهی از منکر
۲۷۴	۵. فرمانبرداری از خدا و رسول
۲۷۵	آیه در آینه روایت
۲۷۵	أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

آیه (۶)

۲۷۷	چکیده
۲۷۸	واژه‌شناسی
۲۷۹	شان نزول
۲۸۰	تفسیر
۲۸۰	هدایت‌ناپذیری کافران عنود
۲۸۲	گونه‌های کفر در قرآن مجید
۲۹۰	آیه در آینه روایت
۲۹۰	۱. إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ
۲۹۱	۲. لَا يُؤْمِنُونَ

آیه (۷)

۲۹۳	چکیده
۲۹۴	واژه‌شناسی
۲۹۵	تفسیر
۲۹۵	پیامدهای سرسختی در کفرورزی
۲۹۶	۱. مهر نهادن بر دل‌ها و گوش
۲۹۸	«ختم» در فرهنگ قرآن
۳۰۱	و.ک. ارائه طریق:
۳۰۱	دو. ایصال به مطلوب:
۳۰۴	۲. پرده افکنی بر دیدگان
۳۰۴	۳. گرفتار شدن به عذابی سترگ
۳۰۵	آیه در آینه روایت
۳۰۵	۱. ختم الله علی قلوبهم
۳۰۶	۲. علی أبصارهم غشاوة
۳۰۸	۳. و لهم عذاب عظیم

آیه (۸)

۳۰۹	چکیده
۳۱۰	واژه‌شناسی
۳۱۱	شأن نزول
۳۱۱	تفسیر
۳۱۱	معرفی منافقان
۳۱۲	حقیقت نفاق
۳۱۳	انواع نفاق
۳۱۴	ضرورت شناخت جبهه نفاق
۳۱۵	برخی اوصاف منافقان در قرآن
۳۲۰	راستی آزمایی ایمان و کفر انسان‌ها
۳۲۳	آیه در آینه روایت
۳۲۳	وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَ مَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ



آیه (۹)

۳۲۷	چکیده
۳۲۸	واژه‌شناسی
۳۲۹	تفسیر
۳۲۹	خدعه‌گری منافقان
۳۳۰	دلگرمی خدا به مؤمنان
۳۳۱	خود فریبی منافقان
۳۳۲	آیه در آینه روایت
۳۳۲	يَخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ

آیه (۱۰)

۳۳۷	چکیده
۳۳۷	واژه‌شناسی
۳۳۹	تفسیر
۳۳۹	بیماردلی منافقان
۳۴۱	فزونى یافتن بیمار دلی منافقان
۳۴۲	پيامد دروغگویی منافقان
۳۴۳	آیه در آینه روایت
۳۴۳	فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

آیات (۱۱ - ۱۲)

۳۴۵	چکیده
۳۴۵	واژه‌شناسی
۳۴۶	تفسیر
۳۴۶	تبهکاری منافقان در زمین
۳۴۷	نادانی منافقان و هشدار الهی
۳۴۸	آیه در آینه روایت
۳۴۸	وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ... وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ

آیه (۱۳)

۳۵۱	چکیده
-----	-------

۳۵۲ واژه‌شناسی

۳۵۲ تفسیر

۳۵۲ منافقان و تحقیر اهل ایمان

۳۵۳ کمخردی منافقان

۳۵۴ نادانی منافقان

۳۵۵ آیه در آینه روایت

۳۵۵ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ

آیات (۱۴ - ۱۵)

۳۵۹ چکیده

۳۶۰ واژه‌شناسی

۳۶۰ تفسیر

۳۶۱ معنای استهزاء منافقان

۳۶۱ معنای استهزای الهی

۳۶۸ سرگردان رها ساختن منافقان

۳۶۸ آیه در آینه روایت

۳۶۸ ۱. نَحْنُ مُسْتَهْزَؤُنَ

۳۶۹ ۲. اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ

آیه (۱۶)

۳۷۱ چکیده

۳۷۱ واژه‌شناسی

۳۷۲ تفسیر

۳۷۲ دنیا، تجارتخانه انسان

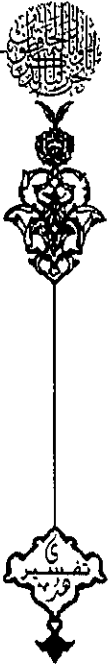
۳۷۴ عینیت فروشنده و کالا

۳۷۵ توجیه تجارت منافقان

۳۷۶ معنای عدم ابتدای منافقان

۳۷۶ آیه در آینه روایت

۳۷۶ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهَدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ



آیات (۱۷) - (۱۸)

۳۷۹	چکیده
۳۸۰	واژه‌شناسی
۳۸۲	تفسیر
۳۸۲	تمثیل قرآن در باره منافقان
۳۸۳	گمگشتگان نابینا در تاریکی‌ها
۳۸۳	مراد از ترک الهی
۳۸۵	محرومیت منافقان از قوای ادراکی
۳۸۵	آیه در آینه روایت
۳۸۵	۱. مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْفَدَ نَاراً ... وَ تَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ
۳۸۸	۲. صُمُّ بُكْمٌ عُمْى فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ

آیات (۱۹) - (۲۰)

۳۹۱	چکیده
۳۹۲	واژه‌شناسی
۳۹۴	تفسیر
۳۹۴	زندگی هراسناک منافقان
۳۹۵	درماندگی جبهه نفاق
۳۹۶	مهلت دهی الهی به منافقان
۳۹۶	آیه در آینه روایت
۳۹۶	۱. أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ ... وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ
۳۹۸	۲. يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ ... إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

آیه (۲۱)

۴۰۱	چکیده
۴۰۲	واژه‌شناسی
۴۰۴	تفسیر
۴۰۴	خطاب‌های قرآنی
۴۰۵	کاربست‌های قرآنی خطاب ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ﴾
۴۱۴	جمع‌بندی آیات

۴۱۴.....	تناسب خطاب ﴿یا اَیُّهَا النَّاسُ﴾ با فضای نزول آن
۴۱۵.....	اهداف خطاب ﴿اَیُّهَا النَّاسُ﴾
۴۱۶.....	پیام‌های خطاب ﴿یا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا﴾
۴۱۸.....	پرستش و بندگی تکوینی و تشریعی
۴۲۰.....	آفرینش الهی و راز تکیه بر پیشینیان
۴۲۵.....	هدف نهایی هستی
۴۳۰.....	آیه در آینه روایت
۴۳۰.....	۱. یا اَیُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّکُمُ الَّذِیْ خَلَقَکُمْ
۴۳۰.....	۲. لَعَلَّکُمْ
۴۳۱.....	۳. لَعَلَّکُمْ تَتَّقُونَ
۴۳۳.....	فهرست‌ها
۴۳۵.....	فهرست آیات
۴۵۹.....	فهرست روایات
۴۶۹.....	فهرست اشعار
۴۷۱.....	فهرست اعلام
۴۷۵.....	فهرست کتب
۴۷۹.....	فهرست منابع

www.ketab.ir

سخن نویسنده

خدای منعم و سبحان را شاکرم که به ما توفیق حضور در نشست‌های تفسیر قرآن را عنایت فرمود! با اینکه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، قرآن در جامعه ما رونق یافته است، متأسفانه خلأ انس و آشنایی علمی به آن حس می‌شود و همچنان بازار قرآن نیازمند رونق فزون‌تری است، چون مردم به تلاوت، تجوید و ترجمه قرآن بیشتر می‌پردازند. هرچند تفسیر قرآن نیز کم و بیش هست، اما تا رسیدن به آن نقطه مطلوب فاصله بسیار است!

از خداوند مَنّان خواستاریم که همواره به ما توفیق دهد همان‌گونه که پیوسته در اندیشه سامان دادن به مسائل روزمره‌ایم دست کم اندکی هم برای قرآن وقت بگذاریم. به یقین، تأمین معاش و تغذیه جسم باید باشد، زیرا «مَنْ لَا مَعَاشَ لَهُ لَا مَعَادَ لَهُ»^۱ اما رویکرد به قرآن نیز که غذای

۱. در کتب روایی نیامده است، جز آنکه مرحوم حجت الاسلام محمدتقی فلسفی در کتاب «الطفل بين الوراثة والتربية» (ج ۱، ص ۳۶) چنین گفته است: «كما ورد في الحديث «مَنْ لَا مَعَاشَ لَهُ لَا مَعَادَ لَهُ»؛ لکن در کتاب «نصوص فی نوابع الشيعة وشخصیات بارزة منهم فی العصور المختلفة» تألیف مرکز المصطفی  عبارت «مَنْ لَا مَعَاشَ لَهُ لَا مَعَادَ لَهُ» به جمال الدین اسدآبادی نسبت داده شده است. (ر.ک: اعیان الشیعه، ج ۱۶، ص ۲۱۵)



روح آدمی است ضرورت دارد؛ نباید جسم را بر روح مقدم داشت، چون هر میزان از عمر دنیایی مان محدود؛ ولی زندگی آخرتی مان جاوید است و باید آن را دریابیم.

در جهان، تنها قرآن و اهل بیت علیهم السلام رسمیت و اصالت دارند و زندگانی دنیایی مقدمه‌ای برای شناخت خدا، قرآن و اهل بیت علیهم السلام؛ لیکن معرفت همه اقشار جامعه به قرآن ناچیز است، از این رو باید در این زمینه تجدیدنظر کرد.

در عالم هستی فقط دو چیز هست: ۱. خدا که خاستگاه هستی و وجود بالذات است و همه چیز به او برمی گردد. ۲. اشرف مخلوقات، یعنی انسان که از وی ریشه گرفته است و همه هستی را به طفیل انسان و برای او آفریده است: سودمندی آسمان‌ها، زمین، کرات و هر آفریده‌ای دیگر برای انسان است: ﴿خَلَقَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً﴾^۱.

البته انسان از عالم خلود به جهان طبیعت تبعید شده است، که نشئه حجاب، تاریکی و نادانی است، از این روست که نوزاد، هیچ آگاهی‌ای ندارد: ﴿وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِّنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئاً﴾^۲ و تنها تغذیه از سینه مادر را تکویناً به او یاد داده‌اند و در پایان عمر نیز آموخته‌هایش را به دست فراموشی می‌سپارد: ﴿وَمِنْكُمْ مَّنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئاً﴾^۳. آری بعضی به بدترین مرحله

۱. سوره بقره، آیه ۲۹

۲. سوره نحل، آیه ۷۸

۳. سوره حج، آیه ۵

زندگی یعنی پیری می‌رسند، آن‌چنان که دیگر چیزی را به‌یاد نمی‌آورند؛ حتی اسم فرزندان‌شان را از یاد می‌برند و دیگر نمی‌توانند آن‌ها را بخوانند.

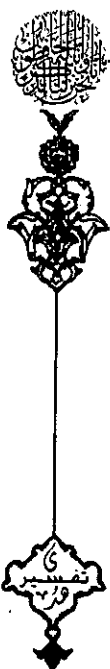
مقتضای اصل اولی، جاهل بودن انسان است، چنان‌که امام رضا علیه السلام از اجداد گرامی‌شان از امیرمؤمنان علیه السلام نقل کرد که آن حضرت علیه السلام فرمود «الدُّنْيَا كُلُّهَا جَهْلٌ إِلَّا مواضعُ الْعِلْمِ»؛ دنیا همه‌اش جهل است و انسان‌ها فقط آنچه را آموخته‌اند، می‌دانند. هر فردی تنها به رشته تحصیلی خویش - مانند شیمی، فیزیک و... - آگاه است، در نتیجه مجهولات انسان در عالم هستی شمارش‌پذیر نیست.

اکنون که چنین است انسان در این عالم ظلمات و جهل، به نوری احتیاج دارد که پیش‌پایش را روشن کند، از این رو خداوند بر اساس حکمت، لطف و رحمت برای او نور و چراغ راه نهاده است که همانا قرآن است که بازگو کننده همه چیز است. «وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ»^۲.

هر چیزی در قرآن هست و اگر به خدمت آن نرفتیم، خود مقصریم: «گر گدا کاهل بود، تقصیر صاحب خانه چیست». خداوند با بندگان اتمام حجت و ابزار تکامل را برای آنان فراهم کرده است: هم برای آنان راهنما و معلم فرستاده که انبیاء عظام هستند و برترین ایشان پیامبر

۱. عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۲۸۱.

۲. سورة نحل، آیه ۸۹.





گرامی اسلام ﷺ است؛ و هم کتاب فروفرستاده است: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾؛ ما رسولان خود را با دلایل روشن فرستادیم و همراه آن‌ها کتاب و میزان فرود آوردیم تا مردم به عدالت قیام کنند.

براین اساس، کسی نمی‌تواند عذر بیاورد؛ اما بسی تأسف که برای هر چیزی برنامه داریم، جز برای قرآن این کتاب آسمانی؛ کتابی که تکامل و سعادت‌مان در گرو آن است، از این رو باید پذیرفت که مغبون هستیم و نیازمند تجدید نظر!

با شهید والا مقام، مدنی رحمته الله علیه^۲ از نجف به سمت کربلا همسفر شدیم و او فرمود زمانی التفات پیدا کردم که اگر بمیرم و در شب اول قبر خداوند سبحان مرا مؤاخذه کند که «اسدالله»^۳ ارزش کتاب من از کتاب «لمعه» شهید کمتر بود که هر روز آن را خوانده و بحث می‌کردید؛ اما قرآن را یک شب، آن هم در ایام تعطیل می‌خواندید" واقعاً نمی‌دانم جواب خداوند را چه دهم! این واقعیت است، چنان‌که پیامبر اکرم ﷺ به خداوند عرض می‌کند: پروردگارا! قوم من قرآن را رها کردند: ﴿وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا﴾.^۴

۱. سورة حدید، آیه ۲۵.

۲. ایشان فقهی تمام عیار و از اساتید برجسته حوزه علمیه نجف به شمار می‌رفتند. در سال ۱۳۴۵ - ۱۳۴۶ کتاب «شرح لمعه» را درس داده و شب‌های پنج‌شنبه قرآن را تفسیر می‌کردند.

۳. نام کوچک ایشان اسدالله بود.

۴. سورة فرقان، آیه ۳۰.

این گلایه پیامبر به خداوند است که قوم ایشان قرآن را مهجور، متروک و منزوی کردند.

بسی افسوس که در حوزه‌ها، دانشگاه‌ها و مساجد همین امر جریان دارد؛ اما خسران است، زیرا فرصت‌ها به سرعت می‌گذرند، چنان‌که حضرت علی علیه السلام فرمود فرصت‌های خیر مثل ابر می‌گذرند و برگشت ندارند؛ آن را غنیمت شمارید: «الفرصة تمرّ مرّ السحاب؛ فانتهزوا فرص الخیر»^۱.

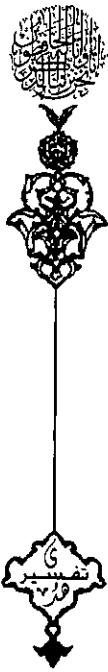
اساس عزت امت اسلامی قرآن است؛ ولی واقعاً از قرآن چه می‌دانیم؟! عزت، سربلندی و اقتدار در دنیا یک راه بیشتر ندارد و آن بازگشت به قرآن است. امت‌ها در هر برهه‌ای از روزگار به هر اندازه که به قرآن چنگ زدند و عمل کردند، به همان مقدار حاکم شدند و علت ظهور جمهوری اسلامی در دنیا این است که در آغاز راه عمل به قرآن هستیم. اگر کمر همّت را ببندیم، فرصت‌ها و میدان‌های فراوانی در اختیار ماست.

خداوند دانای علی الاطلاق است و زمینه علم بشر را هم فراهم کرده است: ﴿عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾^۲. او رحمان و رحیم است و ابزار و اسباب رحمت را برای ما آماده ساخته و به پیامبرش صلی الله علیه و آله فرموده است: امت تو مرحومه‌اند: قول الله - عزّ وجلّ - لئنّیّه صلی الله علیه و آله امتك هذه مرحومة^۳. او هادی است و زمینه هدایت را هم فراهم آورده است:

۱. نهج البلاغه، حکمت ۲۱.

۲. سورة علق، آیه ۵.

۳. ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۴۱۴؛ بحار الانوار، ج ۱۶، ص ۳۵۱.





﴿الْم * ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ﴾^۱؛ ﴿هُدًى لِّلنَّاسِ﴾^۲.

قرآن برای هدایت همه است؛ اما تنها تقوایندگان از آن هدایت بهره می‌گیرند و خدا را شکر که بستری برای بهره‌مندی از قرآن آماده شده است.

از همان روزهای نخستین ورود به کاشان افراد گوناگون پیشنهاد درس تفسیر داشته‌اند و این از آرزوهای بنده بوده و هست. کم و بیش در قم و تهران، درس تفسیر داشته‌ام؛ اما قانع کننده نبود و به توفیق الهی زمینه فراهم شد که با همت عزیزان مؤمن بتوانیم به قرآن تمسک کرده و دست‌کم دوره‌ای تفسیر مختصر و سودمند برای همگان داشته باشیم، تا به خواست خدا ذخیره‌ای برای روزی باشد که ثروت و فرزند سودی نمی‌بخشد: ﴿لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ﴾^۳.

امام باقر علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله چنین نقل فرمود: من نخستین کسی هستم که روز قیامت بر خدای عزیز جبار وارد می‌شوم و (آن‌گاه) کتاب او (قرآن) و اهل بیت من و سپس اُمتم وارد می‌شوند؛ آن‌گاه من از ایشان می‌پرسم که با کتاب خدا و اهل بیت من چه کردید؟: «انا اول وافد علی العزیز الجبار یوم القیامه و کتابه و اهل بیته ثم امتی؛ ثم اسئلهم: ما فعلتم بکتاب الله و بأهل بیته»^۴. باید خودمان را آماده کنیم که جوابگوی پیامبر صلی الله علیه و آله باشیم.

۱. سوره بقره، آیات ۱ - ۲.

۲. سوره بقره، آیه ۱۸۵.

۳. سوره شعراء، آیه ۸۸.

۴. الکافی، ج ۲، ص ۶۰۰.